

wien Elia's mantel viel. Het was een zeldzaamheid wanneer een vaderlandsch schilder naar Java kwam om er voor eene wijle de banier der kunst op te houden; gelijk die Cornelis de Bruin, wien door den landvoogd Joan van Hoorn een paar vertrekken op het Kasteel werden ingeruimd ten einde er aan 't schilderen te tijgen. Misschien ook aan 't beschrijven der reis, waarover hij later een werk in twee deelen zou uitgeven. Een schoonzoon van Rembrandt, gehuwd met de dochter des meesters en van Hendrikje Jaghers, zelf schilder en bij den vermaarden kunstenaar in de leer geweest, schijnt weinig kans gezien te hebben om in Java's hoofdstad met schilderen zijn brood te verdienen. Althans wij vinden van hem opgeteekend, dat hij de betrekking van cipier in de Stadsboeien vervulde. De portretten der gouverneurs-generaal werden in 't vaderland geschilderd, zoo doenlijk vóór hunne uitreis naar Indië. Wat de artisten betreft, ten rechte schilders genoemd, en schilders van Indische motieven, zij behooren alle tot eene latere generatie: radèn Saleh, Lebret, Salm, Beynon, de Grijs, Payen, Deeleman, v. Herwerden, de Stuers, e. a.

Ofschoon dan het gilde van St. Lukas in het oude Indië òf niet, òf te zwak vertegenwoordigd was om proeven der kunst aan den nazaat te legateeren, aan teekenaars mangelde het niet.

Van deze echter schrijft prof. Veth:

„De graveerstijl heeft zeker, van de vroegste tijden onzer vaart op Oost- en West-Indië, de werken onzer reizigers en geografen over die gewesten rijkelijk met hare voortbrengselen versierd, maar de teekenaars, zelden groote meesters in de kunst; werden zoo het schijnt wel het minst door het landschap aange-trokken, en de graveurs wisten van hunne gebrekkige schetsen, bij volslagen gemis aan plaatselijke kennis, slechts caricaturen te maken van de tropische natuur. De platen in Heydt's *Schauplatz von Afrika und Ost-Indiën* geven eene goede proeve van wat men destijds als tropische landschappen opdischte: koude, conventioneele voorstellingen, waaraan waarheid en gevoel geheel ontbraken”.

Onder de officieren van land- en zeemacht zijn er evenwel geweest, die zich niet ontbloomd van talent, en daarbij uitermate productief toonden. Aldus de majoor der artillerie Joh. Rach, die tusschen de jaren 1760 en 1780 een groot aantal teekeningen in Oostindische inkt vervaardigde, gebouwen der hoofdstad, forten en etablissementen der Comp. voorstellende. Meer dan honderd bevonden zich op de Koloniale Tentoonstelling te Amsterdam. Vermoedelijk werden zij voor den gouv. generaal Reinier de Klerk vervaardigd.

Kunst, in de hoogere beteekenis des woords, werd voor Indië eerst te samen met deze eeuw geboren. Wat daarvóór tot stand kwam was stukwerk, en meest broddelwerk. Tegenover de roemrijke schilderschool van het vaderland had de kolonie niets te stellen, juist omdat zij „kolonie” was. Het teere plantje der kunst wilde niet aarden in dezen heeten grond en onder eene steeds vlottende maatschappij. Hetzelfde wat een Surinaamsch poëtafster van de dichtkunst getuigde, aan de boorden der Commewyne, had *mutatis mutandis* van de schilderkunst gezegd mogen worden: